

[Strona Główna](#) > ... > [Wszczęcie Postępowania Sądowego](#) > [Pomoc Prawna](#) > [Poland](#)

Pomoc prawna

 Polska

Autor treści:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Jakie są koszty postępowania sądowego i kto je zazwyczaj ponosi?

Koszty postępowania to koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony przed sądem. Obejmują one koszty sądowe oraz: w przypadku, gdy strona prowadzi proces osobiście lub przez pełnomocnika, który nie jest adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, koszty przejazdów do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość zarobku utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie, nie więcej jednak, niż równowartość wynagrodzenia jednego profesjonalnego pełnomocnika, zaś w przypadku, gdy strona prowadzi proces przez pełnomocnika, który jest adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, wynagrodzenie tego pełnomocnika.

Koszty sądowe obejmują opłaty i wydatki.

Opłatę wnosi się wraz z wniesieniem pisma podlegającego opłacie. O tym, które pismo podlega opłacie, i w jakiej wysokości, stanowi ustawa z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Ta sama ustawa przewiduje zasady obliczania wysokości wydatków.

Opłacie podlegają w szczególności następujące pisma:

- pozew i pozew wzajemny;
- pismo zawierające oświadczenie o rozszerzeniu powództwa lub jego zmianie w sposób powodujący wzrost wartości przedmiotu sporu;
- apelacja i zażalenie;
- skarga kasacyjna i skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia;
- sprzeciw od wyroku zaocznego;
- zarzuty od nakazu zapłaty;
- interwencja główna i uboczna;
- wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego,
- wniosek o ogłoszenie upadłości,
- wniosek o wpis i wykreślenie w księdze wieczystej,
- wniosek o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym i w rejestrze zastawów oraz o zmianę i wykreślenie tych wpisów;
- skarga o wznowienie postępowania,

- skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego,
- skarga na orzeczenie referendarza sądowego,
- skarga na czynności komornika;
- wniosek o wydanie na podstawie akt: odpisu, wypisu, zaświadczenia, wyciągu, innego dokumentu oraz kopii, a nadto wniosek o wydanie odpisu księgi wieczystej (opłata kancelaryjna).

Wydatki obejmują między innymi:

- koszty podróży strony zwolnionej od kosztów sądowych związane z nakazaniem przez sąd jej osobistym stawiennictwem;
- zwrot kosztów podróży i noclegu oraz utraconych zarobków lub dochodów świadków w związku ze stawiennictwem w sądzie;
- wynagrodzenie i zwrot kosztów poniesionych przez biegłych, tłumaczy oraz kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie;
- zryczałtowane koszty przeprowadzenia dowodu z opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów;
- wynagrodzenie należne innym osobom lub instytucjom oraz zwrot poniesionych przez nie kosztów;
- koszty przeprowadzenia innych dowodów;
- koszty przewozu zwierząt i rzeczy, utrzymywania ich lub przechowywania;
- koszty osadzenia i pobytu w areszcie;
- ryczałty należne kuratorom sądowym za przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w sprawach: o unieważnienie małżeństwa, o rozwód oraz separację, a także za uczestniczenie przy ustalonych przez sąd kontaktach rodziców z dziećmi;
- koszty wystawienia zaświadczenia przez lekarza sądowego;
- koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd;
- koszty ogłoszeń.

Do uiszczenia kosztów sądowych zobowiązana jest strona, która wnosi do sądu pismo podlegające opłacie lub powodujące wydatki, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Niektóre podmioty są zwolnione od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych z mocy prawa (bez składania wniosku), na przykład:

- strona dochodząca ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa oraz roszczeń z tym związanych (choć w wypadku gdy powództwo o ustalenie ojcostwa okaże się oczywiście bezzasadne, sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie może obciążyć powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy).
- strona dochodząca roszczeń alimentacyjnych oraz strona pozwana w sprawie o obniżenie alimentów;
- strona wnosząca o uznanie postanowień umownych za niedozwolone;
- pracownik wnoszący powództwo albo składający wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego, z wyjątkiem spraw, w których wartość przedmiotu sporu przekracza kwotę 50.000 złotych, lub osoba wnosząca odwołanie do sądu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych;
- strona w sprawach związanych z ochroną zdrowia psychicznego;

- osoba ubezwłasnowolniona w sprawach o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia.

Wydatki pokrywa tymczasowo Skarb Państwa, jeśli są związane z czynnością, którą sąd podejmuje z urzędu (np. dopuszcza dowód niewskazany przez stronę). Inne wydatki pokrywa tymczasowo strona, która wniosła o podjęcie czynności połączonej z wydatkami. Sąd może zażądać uiszczenia przez stronę zaliczki na poczet wydatków, a jeśli zaliczka nie zostanie uiszczona w określonym terminie, nie podejmie czynności objętej wnioskiem. O zwrocie zaliczki w przypadku nadpłaty, a także o rozliczeniu wyłożonych kosztów sąd rozstrzyga w orzeczeniu końcowym.

Również w orzeczeniu końcowym sąd rozstrzyga, kto ostatecznie poniesie koszty postępowania i w jakiej części. W postępowaniu procesowym zasadą jest, że wszystkie koszty (to jest zarówno te, które wyłożyła sama, jak i te, które wpłacił przeciwnik) ponosi strona, która przegrała proces. W przypadku częściowego uwzględnienia pozwu sąd może wzajemnie znieść koszty postępowania (orzec, że żadna ze stron nie jest obowiązana do zwrotu kosztów drugiej) lub rozdzielić je stosunkowo (w ten sposób strona, która przegrała w większości, będzie obowiązana zwrócić drugiej stronie określoną przez sąd część wyłożonych przez nią kosztów). W postępowaniu nieprocesowym (w takim trybie prowadzone są liczne rodzaje spraw, np. o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, o stwierdzenie nabycia spadku czy o zniesienie współwłasności) regułą jest wzajemnie zniesienie kosztów postępowania między uczestnikami, jednak sąd, w zależności od sytuacji, w tym postawy uczestników w postępowaniu, zachowuje prawo do odmiennego rozstrzygnięcia, w tym do nałożenia na jednego tylko uczestnika obowiązku pokrycia wszystkich kosztów, w tym zwrotu wyłożonych środków pozostałym uczestnikom.

2 Na czym polega pomoc prawna?

Pomoc prawna polega na ułatwieniu dostępu do wymiaru sprawiedliwości osobom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej lub finansowej.

Pomoc prawna regulowana jest:

- a) w sprawach krajowych przez ustawę Kodeks postępowania cywilnego i ustawę o kosztach sądowych w sprawach cywilnych;
- b) w sprawach transgranicznych przez ustawę o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania, a uzupełniająco przez ustawy wskazane w lit. a).

Sprawy transgraniczne to sprawy, w których wnioskodawca mający miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej (z wyjątkiem Danii) ubiega się o przyznanie prawa pomocy w postępowaniu, które ma być wszczęte lub jest prowadzone w Rzeczypospolitej Polskiej, lub w celu ugodowego załatwienia sporu w sprawie cywilnej, w której jurysdykcja przysługuje sądom polskim. To również sprawy, w których wnioskodawca, który ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej ubiega się o przyznanie prawa pomocy w postępowaniu, które ma być wszczęte lub jest prowadzone w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej (z wyjątkiem Danii) lub w celu ugodowego załatwienia sporu w sprawie cywilnej, w której jurysdykcja przysługuje sądom takiego państwa.

Pomoc prawna obejmuje:

- zwolnienie od kosztów sądowych, dzięki czemu strona nie musi wyłożyć środków na pokrywanie opłat i wydatków przy wszczęciu postępowania i w jego toku, w tym wydatków związanych ze swoją podróżą do sądu, jeśli sąd nakazał osobiste stawiennictwo strony;
- ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym, w tym celem sporządzenia pisma wszczynającego postępowanie (a w sprawach transgranicznych również celem udzielenia porady prawnej i ugodowego załatwienia sporu poza postępowaniem sądowym), dzięki czemu strona jest reprezentowana przez profesjonalnego prawnika bez konieczności ponoszenia związanych z tym kosztów;
- ponadto, w sprawach transgranicznych, gdy wnioskodawca, złożył wniosek o przyznanie prawa pomocy w postępowaniu, które ma być wszczęte lub jest prowadzone w innym państwie członkowskim:

- a) zwolnienie od wydatków obejmujących koszty tłumaczenia wniosku o przyznanie prawa pomocy w innym państwie członkowskim oraz niezbędnych dokumentów uzasadniających ten wniosek;
- b) ustanowienia adwokata albo radcy prawnego w celu udzielenia przez niego wnioskodawcy pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej na potrzeby postępowania, które ma być wszczęte lub jest prowadzone w innym państwie członkowskim, do dnia otrzymania wniosku o przyznanie prawa pomocy przez właściwy organ tego państwa członkowskiego.

Pomoc prawna może mieć charakter pełny lub częściowy. W tym ostatnim wypadku może obejmować samo tylko ustanowienie pełnomocnika z urzędu bez zwolnienia z kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu z częściowym zwolnieniem od kosztów sądowych (np. co do ułamkowej części kosztów, powyżej określonej kwoty lub co do określonego kosztu).

W Polsce można również uzyskać doraźną pomoc prawną bez decyzji sądu, w ramach tak zwanej „nieodpłatnej pomocy prawnej”. Nieodpłatna pomoc prawna regulowana jest przez ustawę z 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- *nieodpłatne udzielenie porady prawnej przez adwokata lub radcę prawnego, również w zakresie aktualnie toczącego się postępowania sądowego;*
- *nieodpłatne sporządzenie projektu pisma, z wyjątkiem pism procesowych w toczącym się postępowaniu sądowym;*
- *nieodpłatne sporządzenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i/lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w toczącym się postępowaniu sądowym;*
- *nieodpłatną mediację.*

3 Jakie wymogi należy spełnić, aby otrzymać pomoc prawną?

Z pomocy prawnej przed sądem może skorzystać zarówno osoba fizyczna jak i osoba prawna, a także jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność sądową.

Osoba fizyczna może skorzystać ze zwolnienia od kosztów sądowych pod warunkiem, że nie jest ona w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny lub ich poniesienie narazi ją na taki uszczerbek.

Osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność sądową może skorzystać ze zwolnienia od kosztów sądowych, jeżeli nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. Spółka handlowa (z wyjątkiem spółki handlowej, której jedynym współnikiem albo akcjonariuszem jest Skarb Państwa), powinna wykazać także, że jej współnicy albo akcjonariusze nie mają dostatecznych środków na zwiększenie majątku spółki lub udzielenie spółce pożyczki.

O zwolnienie od kosztów sądowych mogą ubiegać się także organizacje społeczne, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, w ich własnych sprawach prowadzonych w związku z działalnością społeczną, naukową, oświatową, kulturalną, sportową, dobroczynną, samopomocową, w zakresie ochrony konsumenta, ochrony środowiska i opieki społecznej.

Brak jest ścisłych progów dochodu, poniżej którego pomoc prawna jest należna. Każdorazowo zależy to od uznania sądu, który bierze pod uwagę strukturę dochodów, stan majątku i strukturę wydatków strony, w tym liczbę osób na jego/jej utrzymaniu. Sąd może również ocenić, że strona nie ma wystarczających środków na pokrycie wynagrodzenia pełnomocnika, ale ma wystarczające środki by pokryć część, lub nawet całość, kosztów sądowych.

Co więcej, w postępowaniu krajowym sąd może odmówić ustanowienia pełnomocnika z urzędu nawet wówczas, gdy strona nie ma środków na pokrycie jego wynagrodzenia – jeśli uzna, że udział pełnomocnika w postępowaniu nie jest potrzebny. Dotyczy to w praktyce sytuacji, gdy sprawa nie jest skomplikowana, zwłaszcza, gdy jednocześnie strona w dotychczasowym postępowaniu dała wyraz swego obeznania z przepisami prawa i

procedurą.

W postępowaniu transgranicznym, w odniesieniu do osób zamieszkałych lub przebywających na terytorium innego państwa członkowskiego UE, z wyjątkiem Danii, sąd odmawia przyznania prawa pomocy w razie oczywistej bezzasadności dochodzonego roszczenia lub obrony praw. Może również jej odmówić z przyczyn dotyczących istoty sprawy, jeżeli wcześniej zostało przyznane wnioskodawcy w tej sprawie prawo pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem postępowania w sprawie cywilnej, lecz do zawarcia ugody nie doszło.

Warunkiem formalnym uzyskania pomocy prawnej jest złożenie w sądzie wniosku w sposób określony w punktach od 6 do 8 poniżej.

Niezależnie od powyższego osoba, która nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, może na swój wniosek złożony w sądzie, w którym sprawa się toczy (lub w sądzie, w którym sprawa powinna się toczyć, jeśli wniosek składany jest przed wszczęciem postępowania) skorzystać z nieodpłatnej pomocy tłumacza w toku posiedzenia. Do takiego wniosku nie stosuje się wymogów formalnych takich, jak dla wniosku o pomoc prawną. Stanowi o tym art. 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku prawo o ustroju sądów powszechnych. Jednakże zapewnienie nieodpłatnej pomocy tłumacza w celu przetłumaczenia pism i dokumentów niezbędnych do przedłożenia w sądzie, wymaga już złożenia zwykłego wniosku o pomoc prawną.

W ramach nieodpłatnej pomocy prawnej ze wsparcia może skorzystać wyłącznie osoba fizyczna, w tym również przedsiębiorca prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą, niezatrudniający innych osób (samozatrudniony), jeśli nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej.

Adwokat lub radca prawny może z ważnych powodów odmówić udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej, informując osobę uprawnioną o innych punktach, w których udzielana jest nieodpłatna pomoc prawna, na obszarze powiatu.

W przypadku stwierdzenia, że przedstawiony przez osobę uprawnioną problem nie może być rozwiązany w całości albo części poprzez udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej, w szczególności stwierdzenia, że problem nie ma wyłącznie charakteru prawnego, adwokat lub radca prawny informują osobę uprawnioną o możliwościach uzyskania innej stosownej pomocy w jednostkach nieodpłatnego poradnictwa. Udzielenie takiej informacji może polegać również na przekazaniu oferty jednostki nieodpłatnego poradnictwa, w formie karty informacyjnej poradnictwa.

Ponadto, gdy nieodpłatna pomoc prawna miałaby objąć nieodpłatną mediację, wyłączone spod jej zakresu są sprawy, w których sąd lub inny organ skierowały sprawę do postępowania mediacyjnego oraz sprawy, w których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc.

4 Czy pomoc prawna przysługuje we wszystkich rodzajach postępowań?

Tak. Pomoc prawną można uzyskać we wszystkich sprawach cywilnych, w tym w sprawach rodzinnych, w sprawach gospodarczych, w sprawach dotyczących stosunku pracy oraz sprawach dotyczących ubezpieczeń społecznych (np. rent i emerytur).

5 Czy istnieje odrębna procedura odnosząca się do sytuacji wyjątkowych?

Nie przewidziano odrębnej procedury, które miałyby zastosowanie w sytuacjach wyjątkowych.

6 Gdzie można uzyskać formularz wniosku o pomoc prawną?

Nie istnieje urzędowy formularz wniosku o pomoc prawną w postępowaniu krajowym. Wniosek ma po prostu formę pisemną lub ustną do protokołu.

W sprawach transgranicznych wniosek może być złożony na urzędowym formularzu, o treści określonej w załączniku do decyzji Komisji nr 2004/844/WE z dnia 9 listopada 2004 r. ustanawiającej wzór formularza wniosku o pomoc prawną zgodnie z dyrektywą Rady 2003/8/WE w celu usprawnienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimum wspólnych zasad odnoszących się do pomocy

prawnej w sporach o tym charakterze. Formularze te można uzyskać w sekretariatach sądów, w których postępowanie toczy się lub ma być wszczęte. Dostępne są również na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Użycie formularza nie jest jednak obowiązkowe. Wniosek powinien zawierać oświadczenie wnioskodawcy obejmujące dane o jego stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Wniosek o przyznanie prawa pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem postępowania w sprawie cywilnej powinien ponadto zawierać szczegółowe przedstawienie okoliczności faktycznych tej sprawy.

Zastosowanie formularza jest obowiązkowe jedynie w przypadku tych spraw transgranicznych, w których postępowanie toczy się w innym państwie członkowskim z udziałem osoby będącej obywatelem polskim lub posiadającej prawo stałego pobytu na terytorium Polski.

W sprawach transgranicznych wniosek może zostać złożony nie tylko w języku polskim ale również w języku angielskim.

7 Jakie dokumenty należy załączyć do wniosku o pomoc prawną?

Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu krajowym należy załączyć oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. Wzory dostępne są w formie elektronicznej na stronach internetowych sądów, na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w formie papierowej w sekretariatach sądów, w języku polskim. Jest to wymóg formalny, a niezuzupełnienie takiego braku w terminie tygodnia od wezwania przez sąd spowoduje zwrot wniosku. Jeśli zaś podane we wniosku okoliczności budzą wątpliwości, sąd może zarządzić dochodzenie w celu zbadania rzeczywistej sytuacji wnioskodawcy, w szczególności, zażądać od niego dodatkowych wyjaśnień lub dokumentów.

W postępowaniu transgranicznym osoba, która zamieszkuje lub przebywa na stałe w innym państwie członkowskim UE, z wyjątkiem Danii, obowiązana jest załączyć do takiego wniosku:

- dokumenty potwierdzające dane zawarte we wniosku;
- dokumenty potwierdzające obywatelstwo, miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu wnioskodawcy, a jeżeli wnioskodawca nie ma obywatelstwa państwa członkowskiego – dokument potwierdzający, że wnioskodawca przebywa na terytorium państwa członkowskiego zgodnie z prawem tego państwa;
- oświadczenie wnioskodawcy wskazujące, czy wnioskodawcy zostało już wcześniej przyznane prawo pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu w tej sprawie, a jeżeli prawo takie było już przyznane, lecz nie doszło do zawarcia ugody, to z jakich przyczyn do zawarcia ugody nie doszło.

Dokumenty te powinny zostać złożone w tłumaczeniu na język polski lub angielski, dokonany przez osobę uprawnioną do dokonywania tłumaczeń w państwie członkowskim, z którego pochodzi wniosek.

Jeśli wniosek w postępowaniu transgranicznym nie zawiera wszystkich wymaganych informacji albo budzi wątpliwości co do prawdziwości sąd wezwie wnioskodawcę do dodatkowych wyjaśnień lub dokumentów, w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż miesiąc. Dokumentami tymi mogą być w szczególności odpisy zeznań podatkowych, wyciągi lub wykazy z posiadanych rachunków bankowych, depozytów bankowych, papierów wartościowych oraz zaświadczenia o wysokości wynagrodzeń za pracę, honorariów i innych należności i otrzymywanych świadczeń, w tym emerytur, rent i alimentów. Po bezskutecznym upływie terminu sąd rozpoznaje wniosek na podstawie przedstawionych danych.

W praktyce wskazane jest, by dla przyspieszenia rozpoznania wniosku zarówno w postępowaniu krajowym jak i w postępowaniu transgranicznym załączać do wniosku od razu wszystkie dokumenty, które wnioskodawca uważa za niezbędne dla udokumentowania jego sytuacji finansowej, w szczególności takie, które wskazano powyżej.

W systemie nieodpłatnej pomocy prawnej do wniosku załącza się oświadczenie, że wnioskodawca nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Osoba korzystająca z nieodpłatnej pomocy prawnej w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej dodatkowo składa oświadczenie o niezatrudnianiu innych osób w

ciągu ostatniego roku. Oświadczenia składa się według ustalonego wzoru, dostępnego w punktach nieodpłatnej pomocy prawnej. Oświadczenie składa się osobie udzielającej nieodpłatnej pomocy prawnej.

Jako że nieodpłatna pomoc prawna jest udzielana w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej często bezpośrednio po złożeniu wniosku, składając wniosek należy również mieć przy sobie dokument tożsamości oraz wszelkie niezbędne dokumenty obrazujące problem prawny tak, aby udzielona pomoc była skuteczna.

8 Gdzie należy złożyć wniosek o pomoc prawną?

Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu należy złożyć w sądzie, w którym postępowanie w sporze krajowym ma być wszczęte albo już się toczy.

Osoba fizyczna mająca miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w państwie członkowskim Unii Europejskiej (z wyłączeniem Królestwa Danii), która ubiega się o pomoc prawną w postępowaniu transgranicznym które ma być wszczęte lub jest prowadzone przed sądem polskim może złożyć wniosek o przyznanie prawa pomocy w sądzie, w którym ma być wszczęte lub jest prowadzone postępowanie rozpoznawcze. Jeżeli wniosek dotyczy przyznania prawa pomocy w postępowaniu wykonawczym albo egzekucyjnym, składa się go w sądzie rejonowym, w którego obszarze właściwości jest lub ma być wykonane orzeczenie lub prowadzona egzekucja. Wniosek o przyznanie prawa pomocy można złożyć również za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej lub za pośrednictwem wyznaczonego w tym celu właściwego organu państwa członkowskiego, w którym wnioskodawca ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Ministerstwo Sprawiedliwości niezwłocznie przekazuje wniosek do właściwego sądu.

Osoba fizyczna mająca miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w Polsce, ubiegająca się o prawo pomocy w postępowaniu, które ma być wszczęte lub jest prowadzone w innym państwie członkowskim (z wyłączeniem Królestwa Danii), może złożyć wniosek o przyznanie tego prawa do sądu właściwego innego państwa członkowskiego. Wniosek może być złożony również za pośrednictwem sądu okręgowego właściwego dla miejsca jego zamieszkania lub zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Wniosek o pomoc prawną w ramach systemu nieodpłatnej pomocy prawnej składa się w jednym z punktów nieodpłatnej pomocy prawnej na terenie Polski, wyznaczonych w powiatach i miastach na prawach powiatu. Mapa punktów wraz z danymi teleadresowymi znajduje się na stronie: <https://darmowapomocprawna.ms.gov.pl/pl/mapa-punktow/>

9 W jaki sposób można się dowiedzieć o zakwalifikowaniu do uzyskania pomocy prawnej?

Sąd polski doręcza wnioskodawcy postanowienie wydane w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Informację o stanie rozpoznania wniosku a także o tym, czy wniosek został uwzględniony czy oddalony można uzyskać również telefonicznie lub pocztą elektroniczną w sekretariacie sądu.

W systemie nieodpłatnej pomocy prawnej informacja o tym, czy wnioskodawca został zakwalifikowany do uzyskania pomocy prawnej przekazywana jest bezpośrednio w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej.

10 Co należy zrobić w razie zakwalifikowania się do uzyskania pomocy prawnej?

W przypadku uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych nie są wymagane dalsze działania. Jednakże, jeśli istnieją wydatki, które strona zwolniona od kosztów musi ponieść celem zapewnienia ochrony swych praw (jak tłumaczenie dokumentów, czy podróż do sądu w przypadku nałożenia obowiązku osobistego stawiennictwa) strona winna złożyć w sądzie wniosek o przyznanie zaliczki na pokrycie tych kosztów. W przeciwnym razie może się okazać, że sąd będzie oczekiwał tymczasowego wyłożenia środków przez stronę zwolnioną od kosztów sądowych, które to środki następnie będą jej zwrócone. W przypadku przyznania zaliczki należy się z niej rozliczyć na podstawie rachunków, w terminie miesiąca od otrzymania zaliczki, nie później jednak niż przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego o końcowym rozliczeniu kosztów postępowania.

W wypadku ustanowienia adwokata lub radcy prawnego stosownym jest nawiązanie z nim kontaktu. Może się zdarzyć, że sąd doręczy wnioskodawcy odpis postanowienia o ustanowieniu adwokata lub radcy prawnego bez informacji o imieniu, nazwisku i adresie do doręczeń wyznaczonego adwokata lub radcy prawnego. Informacje te sąd doręczy wnioskodawcy w kolejnym piśmie, po uzyskaniu informacji z właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych.

Osoba, która uzyskała od sądu zwolnienie od kosztów sądowych w całości lub w części przed wszczęciem postępowania sądowego, składa do sądu odpis postanowienia o zwolnieniu od kosztów sądowych wraz z pozwem lub innym pismem wszczynającym postępowanie.

W systemie nieodpłatnej pomocy prawnej w razie zakwalifikowania się do uzyskania pomocy prawnej osoba otrzymuje pomoc prawną w oczekiwanej formie bezpośrednio w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej.

11 Kto wybiera adwokata lub radcę prawnego dla osoby, której przyznano pomoc prawną?

Adwokata lub radcę prawnego, stosownie do postanowienia sądu, wyznacza właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych, ale jeśli we wniosku wskaże się konkretnego pełnomocnika, to w miarę możliwości i porozumieniu z nim, on zostanie wyznaczony jako pełnomocnik strony wnioskującej. Adwokat lub radca prawny mogą odmówić prowadzenia sprawy z ważnych powodów, w takim wypadku organ samorządu zawodowego wskaże innego pełnomocnika. Również z ważnych powodów można domagać się w toku postępowania zmiany wyznaczonego już pełnomocnika.

Możliwe jest wskazanie we wniosku preferencji co do języka obcego, którym winien włączyć pełnomocnik, jak również co do zawodu prawniczego, z którego powinien pochodzić pełnomocnik, w szczególności, czy powinien on być adwokatem czy radcą prawnym. W praktyce sąd stosuje się do takich wskazań.

W systemie nieodpłatnej pomocy prawnej brak możliwości wyboru adwokata lub radcy prawnego. Pomoc prawna jest udzielana przez adwokata lub radcę prawnego pełniącego dyżur w wybranym przez wnioskodawcę punkcie pomocy prawnej lub przez upoważnionego przez niego aplikanta.

12 Czy pomoc prawna obejmuje wszystkie koszty postępowania?

Strona, która została zwolniona od kosztów sądowych w całości nie uiszcza opłat sądowych i nie ponosi wydatków. Strona, która została zwolniona od kosztów sądowych w części, musi uiścić opłaty sądowe i ponieść wydatki w części nieobjętej zwolnieniem. Jeżeli strona ta wygra sprawę, sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie zasądzi zwrot tych kosztów na jej rzecz od strony przegrywającej.

Jeżeli strona zwolniona od kosztów sądowych w całości lub w części przegra sprawę, sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie nałoży na nią obowiązek zwrotu kosztów postępowania, które poniósł przeciwnik (ale nie tych, które poniósł Skarb Państwa).

13 Kto ponosi pozostałe koszty w razie zakwalifikowania się do uzyskania częściowej pomocy prawnej?

Osoba, która została zwolniona od kosztów sądowych w części, ma obowiązek pokryć pozostałe koszty sądowe.

14 Czy pomoc prawna obejmie również koszty odwołań?

Przyznanie pomocy prawnej w sądzie I instancji obejmuje także postępowanie odwoławcze i egzekucyjne. Strona, która nie była reprezentowana przez pełnomocnika (np. adwokata) w I instancji, może wystąpić o taką formę pomocy w II instancji. W przypadku konieczności złożenia nadzwyczajnego środka zaskarżenia należy przedłożyć specjalny wniosek, co doprowadzi do wydania szczególnej decyzji odnoszącej się wyłącznie do danej czynności prawnej.

15 Czy pomoc prawna może zostać cofnięta przed zakończeniem postępowania (lub nawet odwołana po zakończeniu postępowania)?

Pomoc prawna zarówno w zakresie zwolnienia od kosztów sądowych, jak i w zakresie ustanowienia pełnomocnika z urzędu może zostać przez sąd cofnięta, jeżeli okaże się, że okoliczności, na których podstawie ją przyznano, nie istniały lub przestały istnieć. W obu wypadkach strona zobowiązana jest uiścić wszystkie przepisane opłaty oraz zwrócić wydatki, jednakże w drugim wypadku sąd może obciążyć stronę tym obowiązkiem także częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach.

Stronę, która uzyskała zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie świadomego podania nieprawdziwych okoliczności, sąd, cofając zwolnienie, skazuje na grzywnę w wysokości do 1000 złotych, a stronę, która w takich okolicznościach uzyskała ustanowienie pełnomocnika z urzędu, na grzywnę w wysokości do 3000 złotych. Niezależnie od obowiązku uiszczenia grzywny strona powinna uiścić wszystkie przepisane opłaty i pokryć obciążające ją wydatki albo uiścić wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu.

Osobę, która ponownie zgłosiła wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, świadomie podając nieprawdziwe okoliczności o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, sąd, odrzucając wniosek, skazuje na grzywnę w wysokości do 2000 złotych.

Na postanowienie o wymierzeniu stronie grzywny przysługuje zażalenie na zasadach jak opisane w punkcie 16 poniżej.

16 Czy można zaskarżyć odmowę udzielenia pomocy prawnej?

Tak. Na postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych lub o odmowie ustanowienia pełnomocnika z urzędu przysługuje zażalenie lub, jeśli postanowienie wydał referendarz sądowy, skarga na orzeczenie referendarza sądowego. Przed zaskarżeniem orzeczenia należy złożyć wniosek o sporządzenie jego pisemnego uzasadnienia, w terminie tygodnia od doręczenia orzeczenia. Następnie, po otrzymaniu orzeczenia z pisemnym uzasadnieniem, w terminie tygodniowym wnosi się środek zaskarżenia, adresując go do sądu, który wydał orzeczenie. Zarówno wniosek o sporządzenie pisemnego uzasadnienia jak i zażalenie lub skarga na orzeczenie referendarza, są wolne od opłat. Podobną procedurę stosuje się w przypadku cofnięcia uprzednio przyznanego zwolnienia od kosztów sądowych lub ustanowienia pełnomocnika z urzędu.

Nie jest natomiast możliwe zaskarżenie odmowy udzielenia pomocy prawnej, o którą zwrócono się w ramach systemu nieopłatnej pomocy prawnej.

Dalsze informacje

- ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych;
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego;
- ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania;
- 2004/844/WE: Decyzja Komisji z dnia 9 listopada 2004 r. ustanawiająca wzór formularza wniosku o pomoc prawną zgodnie z dyrektywą Rady 2003/8/WE w celu usprawnienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimum wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze;
- ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieopłatnej pomocy prawnej, nieopłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej;
- <https://www.gov.pl/web/nieodplatna-pomoc/npp>
- <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formularze-dotyczace-pryznania-prawa-pomocy-w-postepowaniu-w-sprawach-cywilnych-prowadzonym-w-panstwach-czlonkowskich-unii-europejskiej>

- strony internetowe poszczególnych sądów rejonowych i okręgowych;

17 Czy złożenie wniosku o pomoc prawną powoduje zawieszenie biegu terminu przedawnienia?

W przypadku wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, ani złożenie wniosku ani zaskarżenie orzeczenia odmawiającego udzielenia zwolnienia co do zasady nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o zwolnienie powoda od kosztów sądowych na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. W przypadku prawomocnego oddalenia wniosku złożonego przed upływem terminu do opłacenia pisma, termin na wniesienie opłaty biegnie na nowo od dnia doręczenia wezwania do wniesienia opłaty albo, w określonych wypadkach gdy strona jest reprezentowana przez adwokata lub radcę prawnego, od dnia doręczenia postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów. Jednak ewentualny ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych oparty na tych samych okolicznościach nie ma już wpływu na bieg terminu do opłacenia pisma.

Również w przypadku wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, ani złożenie wniosku, ani zaskarżenie orzeczenia odmawiającego jego ustanowienia co do zasady nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o wniosek zgłoszony w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. Sąd może jednak wstrzymać rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku i w związku z tym nie wyznaczać rozprawy, a wyznaczoną rozprawę odwołać lub odroczyć.

W sytuacji, gdy dla określonej czynności procesowej obowiązkowe jest zastępstwo prawne przez adwokata lub radcę prawnego (złożenie skargi kasacyjnej, skargi o wznowienie postępowania, niektórych zażaleń na postanowienia sądu) złożenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu przed upływem terminu do dokonania takiej czynności, przerywa bieg tego terminu. Zarówno w przypadku uwzględnienia wniosku jak i jego oddalenia, termin biegnie na nowo. Jednak ewentualny ponowny wniosek oparty na tych samych okolicznościach nie ma już wpływu na bieg terminu.

Dalsze informacje

- ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych;
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego;
- ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania;
- 2004/844/WE: Decyzja Komisji z dnia 9 listopada 2004 r. ustanawiająca wzór formularza wniosku o pomoc prawną zgodnie z dyrektywą Rady 2003/8/WE w celu usprawnienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimum wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze;
- ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej;
- <https://www.gov.pl/web/nieodplatna-pomoc/npp>
- <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formularze-dotyczace-przyznania-prawa-pomocy-w-postepowaniu-w-sprawach-cywilnych-prowadzonym-w-panstwach-czlonkowskich-unii-europejskiej>
- strony internetowe poszczególnych sądów rejonowych i okręgowych;

Ostatnia aktualizacja: 04/08/2025

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w

wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.